

IV Međunarodni simpozijum
Udruženja zdravstvenih profesionalaca Srbije

Holistički pristup i inovacije u medicinskoj doktrini

Zbornik apstrakata i radova

Pod pokroviteljstvom

*NJ.K.V. princeze Katarine i
NJ.K.V. prestolonaslednika Aleksandra Karađorđevića
i Ministarstva nauke, tehnološkog razvoja i inovacija
Republike Srbije*

17 - 19. oktobar 2024,
Opština Novi Beograd, Beograd, Srbija

Organizator kongresa

Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije

Suorganizatori kongresa

Visoka zdravstveno-sanitarna škola
strukovnih studija „Visan“, Srbija

Univerzitet "Bijeljina" Bijeljina, Bosna i
Hercegovina

Fakultet zdravstvenih studija
Sveučilišta u Rijeci, Hrvatska

Medicinska škola „Nadežda Petrović“,
Zemun

Akademija vaspitačko – medicinskih
strukovnih studija, Odsek Čuprija

Asocijacija za dezinfekcija i sterilizacija na
Makedonija

Fakulteta za vede o zdravju, Univerza na
Primorskem, Izola, Slovenija

Adonis d.o.o.

Opština Novi Beograd

GSP Beograd

Master Clean Express, Subotica

Heksagon, Soko Banja

Čaj Soko Banja

Zlatiborac d.o.o.

IV Međunarodni simpozijum UZPS „Holistički pristup i inovacije u medicinskoj doktrini“
- Zbornik apstrakata i radova -

Izdavač: Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije -
UZPS
Beograd, Zemun, Rade Končara 71
Tel/faks: 011/373-19-91□
E-mail: predsednica.uzps@gmail.com

Glavni i odgovorni urednik: Dr Ivanka Adžić

Priprema i tehnička obrada: Vladimir Radak
Tel: 060/140-86-24
E-mail: vradak@gmail.com

Štamaprija: Sirius & Color Design

Mesto štampanja: Čoka

Godina izdavanja: 2024.

Tiraž: 80

ISBN-978-86-900449-5-5

CIP - Katalogizacija u publikaciji□
Narodna biblioteka Srbije, Beograd
61(082)(0.034.2)
614.2(082)(0.034.2)

Međunarodni kongres Udruženja zdravstvenih profesionalaca Srbije „Holistički pristup i inovacije u medicinskoj doktrini“ (2024; N. Beograd)

Zbornik apstrakata i radova [Elektronski izvor] / IV Međunarodni kongres Udruženja zdravstvenih profesionalaca Srbije „Holistički pristup i inovacije u medicinskoj doktrini“; [organizator kongresa Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije]; [glavni i odgovorni urednik Ivanka Adžić]. - Beograd : Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije - UZPS, 2024 (Beograd: Sirius & Color Design). - 1 elektronski optički disk (DVD) ; 12 cm

Sistemske zahteve: Nisu navedeni. - Nasl. sa naslovne strane dokumenta. - Tiraž 80. - Radovi na više jezika. - Tekst lat. - Napomene i bibliografske reference uz tekst. - Summaries.

ISBN-978-86-900449-5-5

a) Holistički pristup - Zbornici b) Zdravstvo - Zbornici

Sadržaj

Holistički pristup i inovacije u medicinskoj doktrini	9
Ivanka ADŽIĆ ^{1,4} , Svetlana BANOVIĆ ² , Marko VOJVODIĆ ³ , Vera SIMIĆ ^{2,4} ¹ Poliklinika UKCS, Odeljenje za NIR ² Visoka zdravstveno-sanitarna škola strukovnih studija Visan ³ Medicinska škola „Beograd“ ⁴ Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije, Beograd, Srbija	
Veštačka inteligencija kao značajan deo medicine	14
Gordana KAMČEVA-MIHAILOVA ¹ , Gordana PANOVA ¹ , Blagica PANOVA ² ¹ Fakultet medicinskih nauka - Univerzitet Goce Delčev, Štip, S. Makedonija ² PZU - Fizio-medika, Kočani, S. Makedonija	
Holistički pristup u eliminaciji osećaja umora – koliko je efikasan?	21
Dušan VEŠOVIĆ ¹ , Jelena GLIGORIJEVIĆ ^{1,2} , Biljana ILIĆ ¹ , Bojan JAŠOVIĆ ^{1,3} , Goran PETROVIĆ ^{1,2} , Vesna SLEPČEVIĆ ^{1,4} , Kristina VOJVODIĆ ¹ , Sava MITIĆ ¹ , Marko VOJVODIĆ ¹ , Marija PERIĆ ¹ ¹ VISAN visoka zdravstveno-sanitarna škola strukovnih studija, Beograd, Srbija ² Univerzitetski klinički centar Srbije, Beograd ³ Klinički centar Zvezdara, Beograd, Srbija ⁴ Gradski zavod za javno zdravlje, Beograd, Srbija	
Uloga efikasne komunikacije u edukaciju zavisnosti od alkohola kod mladih pacijenata	24
Aleksandar SERAFIMOV ¹ , Gordana PANOVA ¹ , Gordana KAMČEVA-MIHAILOVA ¹ , Svetlana JOVEVSKA ¹ ¹ Fakultet medicinskih nauka - Univerzitet Goce Delčev, Štip, S. Makedonija	
Angažman medicinske sestre-tehničara u realizaciji zdravstvene nege obolelih od multiplog mijeloma tokom primene inovativne terapije	25
Nataša TREBALJEVAC ¹ ¹ Klinika za hematologiju, Univerzitetski klinički centar Srbije	
Stil života pacijenta sa povišenim krvnim pritiskom	34
Gordana STOJKOVIĆ ^{1,4} , Ivanka ADŽIĆ ^{2,4} , Vera SIMIĆ ^{3,4} , Spomenka STANOJKOVIĆ ⁴ ¹ Dom zdravlja Paraćin ² Poliklinika UKCS, Odeljenje za NIR ³ Visoka zdravstveno-sanitarna škola strukovnih studija Visan ⁴ Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije	
Realizovanje adekvatnog psihosocijalnog pristupa u odnosu na onkološke pacijente i njihove porodice	35
Svetlana BANOVIĆ ^{2,3} , Ivanka ADŽIĆ ^{1,3} ¹ Poliklinika UKCS, Odeljenje za NIR ² Visoka zdravstveno-sanitarna škola strukovnih studija VISAN, Beograd, Srbija ³ Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije	
Priziv savesti zdravstvenih radnika – osnovno ljudsko pravo?	36
Sandra BOŠKOVIĆ ¹ , Marija SPEVAN ¹ , Daniela MALNAR ¹ , Deana ŠVALJUG ¹ , Slaven MEĐIMUREC ¹ ¹ Fakultet zdravstvenih studija Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, Hrvatska	

<i>Primena motivacionog intervjua u lečenju gojaznosti</i>	38
Jelena GLIGORIJEVIĆ ¹ , Andrijana ZUBER ² , Sava MITIĆ ² , Biljana ILIĆ ² , Vesna SLEPČEVIĆ ^{2,3} , Anita MILANOVIĆ ² ¹ Univerzitetski klinički centar Srbije ² Visoka zdravstveno-sanitarna škola strukovnih studija VISAN, Beograd, Srbija ³ Gradski zavod za javno zdravlje Beograd	
<i>Značaj prevencije i edukacije pacijenata o vaskularnim oboljenjima - uloga medicinskih sestara</i>	40
Anđelka ŽUNIĆ ¹ ¹ Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije, Beograd, Srbija	
<i>Oštećenje bubrega uzrokovano jednim kontrastom – drama ili fama?</i>	43
Jasna TRBOJEVIĆ-STANKOVIĆ ^{1,2} ¹ Klinika za urologiju, KBC „Dr Dragiša Mišović – Dedinje“, Beograd, Srbija ² Medicinski fakultet, Univerzitet u Beogradu	
<i>Primjena holističkog pristupa u medicini</i>	51
Gordana PANOVA ¹ , Svetlana JOVEVSKA ¹ , Gordana KAMČEVA–MIHAILOVA ¹ , Aleksandar SERAFIMOV ¹ , Mire SPASOV ¹ ¹ Fakultet medicinskih nauka - Univerzitet Goce Delčev, Štip, S. Makedonija	
<i>Značaj malnutricije hospitalizovanih bolesnika</i>	53
Jelena GLIGORIJEVIĆ ¹ , Dušan AVRAMOVIĆ ² , Vesna SLEPČEVIĆ ^{2,3} , Marko MILANOV ² , Andrijana ZUBER ² , Miloš VOJINOVIĆ ² ¹ Univerzitetski klinički centar Srbije ² Visoka zdravstveno-sanitarna škola strukovnih studija „Visan“ ³ Gradski zavod za javno zdravlje Beograd	
<i>Holistički pristup pacijentima sa oboljenjima vena donjih ekstremiteta</i>	55
Marija VELIĆ ¹ ¹ Opšta bolnica Čuprija, Čuprija, Srbija	
<i>Metabolički sindrom - enigma ili uspeh u prevenciji</i>	57
Sava MITIĆ ¹ , Simonida MITIĆ ² ¹ VZS VISAN Beograd ² New Med d.o.o.	
<i>Holistički pristup u psihoanalizi</i>	59
Nada TRIFKOVIĆ ¹ ¹ Visoka sportska i zdravstvena škola, Beograd, Srbija	
<i>Uloga medicinske sestre u edukaciji i lečenju obolelih od dijabetesa</i>	63
Gordana PANOVA ¹ , Svetlana JOVEVSKA ¹ , Gordana KAMČEVA MIHAILOVA ¹ , Aleksandar SERAFIMOV ¹ ¹ Fakultet medicinskih nauka Univerzitet Goce Delčev, Štip, S. Makedonija	
<i>Uloga zdravstvenog radnika u edukaciji i lečenju bolesnika od raka pluća</i>	71
Svetlana JOVEVSKA ¹ , Gordana PANOVA ¹ , Gordana KAMČEVA MIHAILOVA ¹ , Aleksandar SERAFIMOV ¹ ¹ Fakultet medicinskih nauka Univerzitet Goce Delčev, Štip, S. Makedonija	

Aortofemoralni bypass - sestrinske intervencije	73
Tatjana BOROVIĆ ^{1,2} ¹ Klinika za anesteziju, Vojno medicinska akademija, Beograd, Srbija ² Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije	
Parental involvement in diabetes management and children's health - related quality of life during the covid-19 pandemic	80
Mirjana SMUĐA ^{1,2} , Dejan ŽIVANOVIĆ ^{1,3} , Jovan JAVORAC ^{1,4} , Bela KOLARŠ ^{1,5} , Ivana MINAKOVIĆ ^{1,5} ¹ University of Novi Sad, Faculty of Medicine, Republic of Serbia ² Academy for Applied Studies Belgrade, Department of Higher Medical School, Republic of Serbia ³ College of Human Development, Department of Psychology, Republic of Serbia ⁴ Institute for Pulmonary Diseases of Vojvodina, Sremska Kamenica, Republic of Serbia ⁵ Health Center Novi Sad, Republic of Serbia	
Komunikacija sa pacijentima sa komplikacijama od post-covid 19	82
Gordana KAMČEVA-MIHAILOVA ¹ , Gordana PANOVA ¹ , Svetlana JOVEVSKA ¹ , Aleksandar SERAFIMOV ¹ ¹ Fakultet medicinskih nauka Univerzitet Goce Delčev, Štip, S. Makedonija	
Dijabetes melitus kod dece i proces zdravstvene nege i obrazovanja	83
Nadica KOCEVA ¹ , Ivica SMOKOVSKI ² , Gordana PANOVA ² , Svetlana JOVEVSKA ² ¹ JZU Opšta bolnica, Štip, S. Makedonija ² Fakultet medicinskih nauka Univerzitet Goce Delčev, Štip, S. Makedonija	
Holistički pristup i novine u obstetriciji i ginekologiji	88
Andreja GLIŠIĆ ^{1,2} ¹ Klinika za ginekologiju i akušerstvo, Univerzitetski klinički centar Srbije ² Medicinski fakultet Univerziteta u Beogradu	
Holistički pristup i ginekološka hirurgija	90
Mr sc. med. dr Miloš Radović ¹ ¹ Klinika za ginekologiju i akušerstvo UKCS, Odeljenje dnevne bolnice i planiranja porodice	
Inovativna organizaciona kultura u zdravstvenim organizacijama - studija slučaja Doma zdravlja Zemun	94
Aleksandra CVETKOVIĆ ¹ , Ana MILJKOVIĆ ^{2,3} ¹ Dom zdravlja Zemun ² Dom zdravlja Novi Sad ³ Medicinski fakultet Novi Sad, Univerzitet u Novom Sadu	
Razvoj medicinske doktrine kroz sestrinsku praksu	106
Svetlana NEŠOVIĆ ¹ , Milena PRPA ² , Marija BRADIĆ ³ ¹ DZ „Dr Milutin Ivković“, Palilula ² Urgentna radiologija UKCS ³ Klinika za ORL i MFH UKCS	
Inovacije u sestinstvu	107
Marija KARAKOLEVA-ILOVA ¹ , Gordana KAMČEVA-MIHAILOVA ¹ , Gordana PANOVA ¹ ¹ Fakultet medicinskih nauka - Univerzitet Goce Delčev, Štip, S. Makedonija	

Holistički pristup u sestrinstvu

112

Vera SIMIĆ^{1,2}, Ivanka ADŽIĆ^{2,3,4}, Jelena MILOVIĆ¹, Doroteja SIMIĆ², Spomenka STANOJKOVIĆ⁵

¹ Medicinska škola „Beograd“ Beograd

² Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije

³ Poliklinika UKCS, Odeljenje za NIR

⁴ Visoka zdravstveno-sanitarna škola VISAN

⁵ Klinika za nefrologiju UKCS

Zadovoljstvo pacijenata radom timova porodične medicine, Dom zdravlja Ilidža

114

Dženita HODŽIĆ¹

¹ Javna ustanova Kantona Sarajevo, Dom zdravlja Ilidža, Sarajevo, Bosna i Hercegovine

Holistički pristup ishrani kao temelj fizičkog zdravlja

115

Olivera JOVANOVIĆ¹, Sanja RISTIĆ¹

¹ Opšta bolnica Čuprija

Empatija kao temelj terapijskog odnosa medicinska sestra pacijent

116

Spomenka STANOJKOVIĆ¹, Ivanka ADŽIĆ², Vera SIMIĆ³, Ljiljana ĐUKIĆ⁴

¹ Klinika za nefrologiju UKCS

² Poliklinika UKCS, Odeljenje za NIR

³ Medicinska škola „Beograd“

⁴ Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije, Beograd, Srbija

Učestalost stresa kod zdravstvenih profesionalaca

118

Jasmin KUNOVAC¹

¹ Javna ustanova Kantona Sarajevo, Dom zdravlja Ilidža, Sarajevo, Bosna i Hercegovine

Holistički pristup medicinske sestre sa pacijentima kod intrahospitalnih infekcija

119

Marija SAVIĆ¹

¹ Dom zdravlja Paraćin

Medicinske uniforme

121

Adisa OMEROVIĆ^{1,2}

¹ Javna ustanova Zdravstveni centar Brčko, Brčko, Bosna i Hercegovina

² PULS Udruženje anestetičara, medicinskih sestara/tehničara intenzivne terapije, reanimacije, urgentne medicine i transfuzije u BiH

Upotreba duhana kod zdravstvenih radnika

122

Nirmala BANDA¹

¹ Javna ustanova Kantona Sarajevo, Dom zdravlja Ilidža, Sarajevo, Bosna i Hercegovine

Govor o vašoj ličnosti

124

Spomenka STANOJKOVIĆ¹, Ivanka ADŽIĆ², Vera SIMIĆ³, Ljiljana ĐUKIĆ⁴

¹ Poliklinika UKCS, Odeljenje za NIR

² Klinika za nefrologiju, Univerzitetski klinički centar Srbije

³ Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije, Beograd, Srbija

Uloga sestre u javnom zdravstvu

126

Selma KRĐŽALIĆ¹, Azra SARIHODŽIĆ²

¹ Zavod za javno zdravstvo tuzlanskog Kantona, Tuzla, Bosna i Hercegovina

² PULS Udruženje anestetičara, medicinskih sestara/tehničara intenzivne terapije, reanimacije, urgentne medicine i transfuzije u BiH

Smombie - društveni fenomen ili bolest zavisnosti

127

Vera SIMIĆ^{1,2}, Ivanka ADŽIĆ^{2,3,4}, Jelena MILOVIĆ¹, Doroteja SIMIĆ², Spomenka STANOJKOVIĆ⁵

¹ Medicinska škola „Beograd“, Beograd

² Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije

³ Visoka zdravstveno – sanitarna škola VISAN

⁴ Poliklinika UKCS, Odeljenje za NIR

⁵ Klinika za nefrologiju UKCS

Lica na stručnom osposobljavanju bez zasnivanja radnog odnosa - pripravnici srednje i visoke stručne spreme zdravstvenog usmjerenja na Tuzlanskom kantonu u periodu od 2019. do 2023. godine

129

Lejla SOFTIĆ¹, Merisa HUSIĆ¹

¹ Zavod za javno zdravstvo tuzlanskog Kantona, Tuzla, Bosna i Hercegovina

Monitoring dubine anestezija

131

Mevludin BABAJIĆ¹

¹ PULS Udruženje anestezičara, medicinskih sestara/tehničara intenzivne terapije, reanimacije, urgentne medicine i transfuzije u BiH, Tuzla, Bosna i Hercegovina

Psihosocijalna podrška i holistički pristup u jedinici intenzivne nege

133

Jelena MILOVIĆ¹, Vera SIMIĆ^{1,2}, Doroteja SIMIĆ²

¹ Medicinska škola „Beograd“

² Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije Beograd, Srbija

Porođaj u visokorizičnoj trudnoći

135

Danica RADULOVIĆ¹, Vera SIMIĆ^{1,2}

¹ Udruženje zdravstvenih profesionalaca Srbije

² Medicinska škola „Beograd“ Beograd

Ocena radne sposobnosti kod povrede na radu – prikaz slučaja

137

Zaven DER – HAZARJAN¹

¹ Zdravstveni centar Valjevo, Srbija

Uloga medicinske sestre u edukaciji i lečenju obolelih od dijabetesa

Gordana PANOVA¹, Svetlana JOVEVSKA¹
Gordana KAMČEVA MIHAILOVA¹, Aleksandar SERAFIMOV¹

¹ Fakultet medicinskih nauka Univerzitet Goce Delčev, Štip, S. Makedonija

Uvod

Dijabetes je jedna od najrasprostranjenijih patnji savremenog čoveka, koja se lako dijagnostikuje i uz odgovarajuće obrazovanje lako sprečava i kontroliše.

Dijabetes je jedna od onih bolesti čiji je broj obolelih iz godine u godinu sve veći, a razlog tome je sedentarni način života koji karakteriše savremeno doba i nezdrava ishrana. Sve vrste dijabetesa mogu dovesti do komplikacija različitih sistema i organa. Često su komplikacije opasne po život. U cilju prevencije ove bolesti, ljudi treba da razumeju značaj fizičke aktivnosti i higijenske dijetetske ishrane, koji su najvažniji deo bavljenja dijabetesom.

Medicinske sestre imaju ključnu ulogu u zdravstvenoj nezi i podršci pacijentima sa dijabetes melitusom. Edukacija o ishrani i upotrebi insulinske terapije je kritičan aspekt nege ovih pacijenata, jer su pravilna ishrana i tačna upotreba insulina fundamentalni za uspešno lečenje bolesti i prevenciju komplikacija. Ovaj uvod će razmotriti značaj obrazovne uloge medicinskih sestara u održavanju zdravlja pacijenata sa dijabetesom, obezbeđujući da razumeju i pravilno primenjuju smernice za ishranu i terapiju. Specifične veštine i znanja koje medicinske sestre daju pacijentima imaju direktan uticaj na kvalitet života i dugoročno upravljanje dijabetesom.

Definicija dijabetesa

Dijabetes (dijabetes melitus) je hronični metabolički poremećaj koji karakteriše povišena koncentracija glukoze u krvi. To se dešava kada telo nije u stanju da reguliše nivo šećera zbog problema sa hormonom insulinom koji proizvodi pankreas.

Simptomi dijabetesa se javljaju jer telo ne koristi unesene šećere kao izvor energije i oni ostaju u krvi u celini ili delimično. Da bi smanjio nivo šećera u krvi, telo pokušava da ukloni višak glukoze kroz urin, što povećava potrebu za mokrenjem i izaziva pojačanu žeđ.

Simptomi dijabetesa variraju u zavisnosti od vrste bolesti, ali nekoliko tipičnih simptoma su:

- Učestalo mokrenje.
- Pojačana žeđ i suva usta.
- Suva koža.

- Smanjena sposobnost tela da zaceli rane na koži.
- Zamagljen vid ili problemi sa očima.
- Nagli gubitak težine
- Dah acetona

Vrste dijabetesa

Postoje dve vrste dijabetesa

Dijabetes tipa 1

Ovo je autoimuna bolest koja se javlja kada imuni sistem napada i uništava ćelije u pankreasu odgovorne za proizvodnju insulina, uzrokujući da telo proizvodi manje insulina ili ga uopšte ne proizvodi. Obično se dijagnostikuje u detinjstvu i adolescenciji. Simptomi dijabetesa tipa 1 mogu se razviti za samo nekoliko nedelja ili meseci.

Dijabetes tipa 2

Ovo je najčešći tip dijabetesa na svetu. To se dešava uglavnom kada insulin proizveden u pankreasu ne može lako da deluje, naziva se insulinska rezistencija, što će izazvati progresivno povećanje nivoa glukoze. Obično se javlja kod ljudi starijih od 40 godina, sa malo ili bez uočljivih simptoma, tako da mogu potrajati godine da se dijagnostikuje. Ovaj tip dijabetesa je uglavnom povezan sa prekomernom težinom (gojaznošću) i povezan je sa drugim hroničnim bolestima kao što su hipertenzija ili povišen holesterol i trigliceridi.

Gestacijski dijabetes

Gestacijski dijabetes je vrsta dijabetesa koja se javlja tokom trudnoće. Pojavljuje se kada telo nije u stanju da proizvede dovoljno insulina da održi količinu glukoze (šećera) u krvi na odgovarajućem nivou. Naime, hormoni koji pomažu bebi da raste mogu delovati na insulin i sprečiti je da radi svoj posao.

Dijagnoza dijabetesa

Da bi se ispitala dijagnoza, snima se istorija pacijenta i vrše se klinički i laboratorijski testovi.

Dijagnoza dijabetesa se oslanja na povišene nivoe glukoze natašte (glukoza u plazmi > 7,0 mmol/l) ili nivo glukoze izmeren dva sata nakon testa tolerancije na glukozu (glukoza u plazmi > 11,0 mmol/l, dva pojedinačna rezultata su veća od vrednosti). Granična vrednost je potrebna za dijagnozu.

Ako pacijenti imaju simptome koji ukazuju na hiperglikemiju, a rezultat jednog merenja je > 11 mmol/l (bez obzira kada je uzet), dovoljno je jedno merenje.

Postoje četiri vrste testova

- Test glukoze u krvi natašte
- Slučajna glikemija
- HbA1C test ili test na glikiran hemoglobin.
- OGTT (oralni test tolerancije glukoze).

Akutne komplikacije

- Dijabetička ketoacidoza je akutna i po život opasna dijabetička komplikacija koja se vrlo često javlja kod pacijenata sa dijabetesom tipa 1, a može se javiti i kod pacijenata sa dijabetesom tipa 2 i karakteriše je hiperglikemija, ketoacidoza i ketonurija.
- Hiperglikemijsko hiperosmolarno stanje – jedan od najozbiljnijih poremećaja koji se javlja kod pacijenata sa dijabetesom i može biti veoma hitno i po život opasno stanje. Najviše se javlja kod pacijenata sa DM tipa 2, koji koriste oralne antidijabetike i imaju oboljenja koja dovode do smanjenog unosa tečnosti.

- Hipoglikemiju karakteriše smanjenje glikemije u plazmi do nivoa gde može dovesti do promene svesti, što može biti praćeno stimulacijom simpatičkog nervnog sistema.

Hronične komplikacije

- Dijabetička retinopatija je jedna od najčešćih hroničnih promena izazvanih dijabetesom, pa je stoga i vodeći uzrok slepila u svetu. slepilo biti proliferativno i neproliferativno.
- Dijabetička neuropatija je specifična i manifestuje se kao mononeuropatija, polineuropatija i simetrična polineuropatija osetljivosti distalnih delova gornjih i donjih ekstremiteta. Kod periferne neuropatije javljaju se sledeći simptomi: hiperestezija, peckanje, peckanje, senzacije vrućine i hladnoće koje su obično izražene noću.
- Dijabetična nefropatija – krivac nefropatije je svakako nekontrolisani dijabetes koji doprinosi promeni hemodinamike u mikrocirkulaciji bubrega kao i u strukturi glomerula. Proteinurija je takođe stalni simptom, a da bi se pojavili prvi znaci nefropatije potrebno je 5 godina od početne dijagnoze.
- Bolest koronarnih arterija i cerebrovaskularna bolest su veoma česte kod osoba sa dijabetesom i može se reći da je rizik kod ovih pacijenata za ove bolesti 2-3 puta veći.

Tretman

- Nefarmakološki tretman
- Edukacija o pravilnoj ishrani je ključna komponenta upravljanja dijabetesom, pošto pravilna ishrana pomaže u održavanju stabilnog nivoa glukoze u krvi i sprečavanju komplikacija povezanih sa dijabetesom. Medicinske sestre igraju značajnu ulogu u edukaciji pacijenata o pravilnoj ishrani
- Dijeta je osnova za lečenje dijabetesa i najstariji princip. Može biti standardno ili besplatno. Standardna ishrana se sastoji od pravilno raspoređenih obroka, sa pravilnim odnosom ugljenih hidrata, masti i proteina.
- Fizička aktivnost se preporučuje svim pacijentima sa dijabetesom, svakako u odnosu na njihovo zdravstveno stanje. Fizička aktivnost zajedno sa pravilnom ishranom su osnova lečenja pacijenata sa Diabetes mellitus.
- Edukacija pacijenta o samostalnoj primeni lekova, kao i pomoć u savladavanju celokupnog postupka primene insulina (edukacija o primeni insulina tokom dana uz poštovanje vremenskih intervala vezanih za uzimanje obroka)
- Edukacija o pravilnoj ishrani prema preporučenim dnevnim kalorijskim potrebama i terapijskim ciljevima.
- Edukacija o zabrani namirnica sa visokim glikemijskim indeksom, upotrebe umerenih zaslađivača, soli, tečnosti, konzumiranja alkoholnih pića.

- Obrazovanje i ovladavanje veštinama samopomoći u skladu sa ciljevima lečenja, kao što je samomeravanje vrednosti šećera u krvi i urinu, uvođenjem dnevnika samokontrole.
- Demonstracija postupka samokontrole, čitanja i interpretacije rezultata.
- Edukacija o prepoznavanju simptoma i pružanju samopomoći kod hipoglikemije i hiperglikemije i primeni potrebnih mera.
- Edukacija o promeni načina života i prihvatanju novih zdravih navika kao što su redovni obroci, prestanak pušenja, redovna fizička aktivnost, redovnost zdravstvenog nadzora, samokontrola simptoma bolesti.
- Edukacija o značaju fizičke aktivnosti, usaglašenosti sa medikamentoznom terapijom i ishranom.

Retrospektivna studija

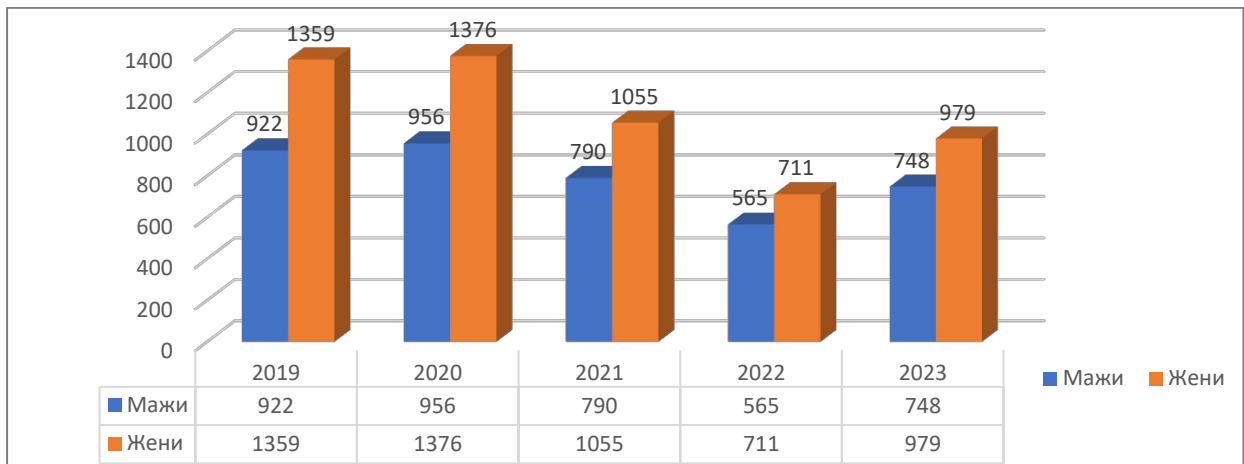
Rezultati retrospektivnog istraživanja prikazani su na sledećim dijagramima po polu i starosti, i insulin zavisnim i insulin nezavisnim osobama za period od 2019. do 2023. godine u Kočanima, kao i ukupnom broju obolelih od dijabetesa.

Grafički prikaz broja pacijenata sa dijabetesom koji su insulin-zavisni i insulin-nezavisni pacijenti

U tabelama 4-7 prikazan je ukupan broj obolelih od dijabetesa, njihova distribucija po polu i starosti i insulin zavisnih i insulin nezavisnih osoba za period od 2019. do 2023. godine u Kočanima.

	N	%	N	%	
2019	922	40,42%	1359	59,58%	2281
2020	956	40,96%	1376	58,95%	2334
2021	790	42,82%	1055	57,18%	1845
2022	565	44,28%	711	55,72%	1276
2023	748	43,31%	979	56,69%	1727

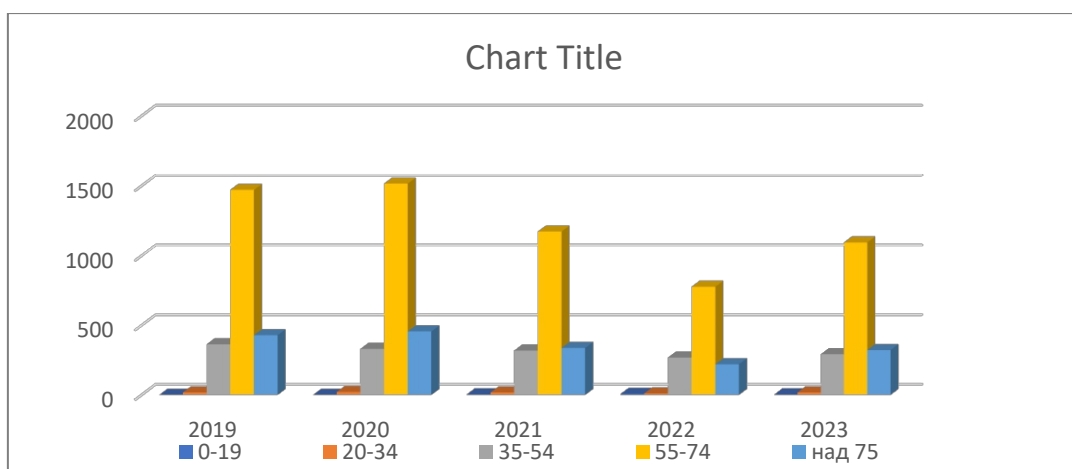
Tabela 1. Tabela prikaz ukupnog broja obolelih od dijabetesa

Grafik 1. Tabela prikaz ukupnog broja obolelih od dijabetesa po polu

Godina	2019		2020		2021		2022		2023	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
0-19	/	/	/	/	4	0,22%	7	0,55%	3	0,17%
20-34	18	0,79%	21	0,90%	17	0,92%	11	0,86%	18	1,04%
35-54	363	15,91%	330	14,21%	318	17,29%	268	20,89%	292	16,88%
55-74	1471	64,49%	1516	65,26%	1173	63,44%	777	60,56%	1095	63,29%
75+	429	18,81%	456	19,63%	337	18,23%	220	17,15%	322	18,61%
Ukupno	2281	100	2323	100	1849	100	1283	100	1730	100

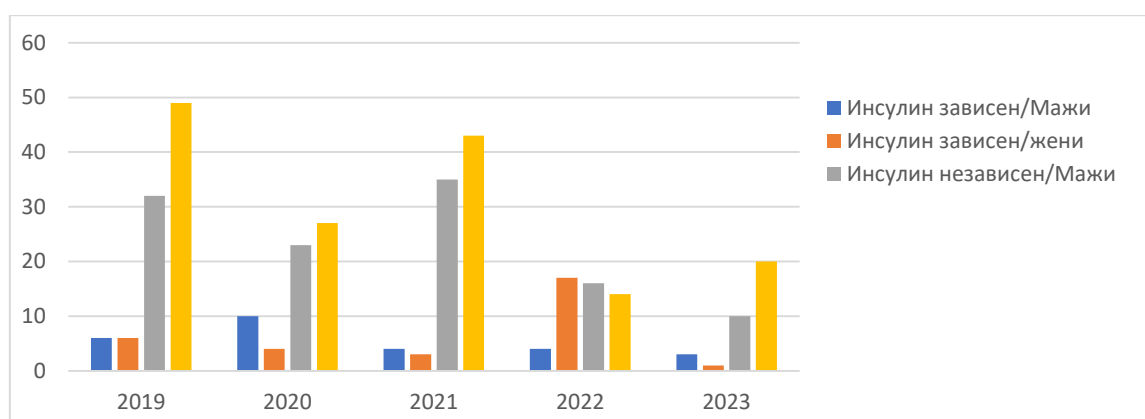
Tabela 2. Tabela prikaz ukupnog broja obolelih od dijabetesa po uzrastu

Grafik 2. Grafički prikaz ukupnog broja obolelih od dijabetesa po uzrastu

Godina	2019		2020		2021		2022		2023	
Pol	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
Insulin Zavisan	6	6	10	4	4	3	4	17	3	1
Insulin Nezavisan	32	49	23	27	35	43	16	14	10	20

Tabela 3. Tabela prikaz ukupnog broja insulinzavisnih i insulinnezavisnih obolelih od dijabetesa

Grafik 3. Grafički prikaz ukupnog broja insulinzavisnih i insulinnezavisnih obolelih od dijabetesa

Diskusija

Retrospektivno istraživanje koje se odnosi na period 2019-2023 pokazuje konstantan porast broja oboljelih od dijabetesa u Kočanima. Prema podacima Udruženja dijabetičara – Kočani, u opštini se svake godine registruju novi oboleli, pa je u 2020. registrovano 2334 obolelih od dijabetesa. U celom periodu za koji je rađeno ovo retrospektivno istraživanje, broj pacijenata ženskog pola je veći od broja pacijenata.

Ova bolest ima najveću incidencu u starosnoj granici od 55 do 74 godine. Najmlađi slučaj otkriven tokom ovog istraživanja je 2022. godine, kod ženskog deteta od 6 godina i zavisan je od insulina, kao i 2023. godine.

Zaključak

Medicinska sestra, kao ravnopravan član zdravstvenog tima koji učestvuje u lečenju pacijenata, ima mogućnost da svoje pacijente edukuje, savetuje i upozna sa tretmanom koji sami mogu da preduzmu i ublaži simptomatologiju bolesti. Kada medicinska sestra svesno i odgovorno obavlja svoje zadatke, značajno se smanjuje pojava komplikacija od

davanja insulina, pojava dijabetičkog stopala i stepen kvaliteta života osobe sa dijabetesom.

Preporučuje se da država preko svojih institucija intenzivno radi na upravljanju bolešću, pre svega pravilnoj registraciji svih obolelih, njihovom redovnom prijavljivanju, ranom otkrivanju svih potencijalnih pacijenata i njihovoj prevenciji, kao i ranom i odgovarajući tretman, pre svega rani početak terapije insulinom.

Najnovija istraživanja ukazuju da primena odgovarajućeg lečenja može da odloži, pa i spreči dugoročne komplikacije dijabetesa, koje uključuju srčani i moždani udar, otkazivanje bubrega, slepilo, pa čak i gangrenu i amputaciju donjih ekstremiteta. Svi ovi poremećaji spadaju u grupu tzv hronične dijabetičke komplikacije, u čijoj genezi leže vaskularni poremećaji. Dijabetička ketoacidoza i hipoglikemija, koje spadaju u grupu akutnih komplikacija dijabetesa, mogu se minimizirati edukacijom pacijenata, kao i primenom preventivnih mera i savremenim terapijskim tretmanom.

Briga o dijabetesu je složena i dugotrajna. Promene načina života, složeni obrasci kontrole i neželjeni događaji od terapije čine samokontrolu i edukaciju osoba sa dijabetesom važnim delom kontrole. Dobra komunikacija između pacijenta i medicinskog osoblja je neophodna i neophodna u obezbeđivanju kontrole ove bolesti.

Ključne reči: dijabetes, glukoza, hiperglikemija, poliurija, polidupsija, polifagija, komplikacija, jedinica platana, fizička aktivnost, terapija

Literatura

1. Institut za javno zdravje na Republika Makedonija. (2017). Register za šećerna bolest. <http://iph.mk/wp-content/uploads/2014/09/Sekerna-2016-final.pdf>
2. Institut za Javno Zdravje. (2010). Zdravje i zdravstvenata zaštita na naselenieto na Republika Makedonija. Institut za Javno Zdravje, Skopje
3. Kamčev, N. i Danielova M. (2009). Organizacija na zdravstvenata služba. Univerzitet „Goce Delčev“ – Štip: Skripta za interna upotreba
4. Konstantinović, D. (1984). Kućno lečenje i nega. Beograd. Naučna knjiga
5. Lepšanović, L. I Kovač, T. (2009). Istorija na šećernata bolest, spisanie „Me-Dij“
6. MKD. (2017). Svetski den na dijabetot. <https://www.mkd.mk/makedonija/skopje/svetski-den-na-dijabetesot>
7. Paskova, D. (2013). Primenata na molekularno-biološkite tehniki pri odreduvanje na genetskata predispozicija za dijabetes melitus. Univerzitet „GoceDelčev“ – Štip: Fakultet za medicinski nauki
8. Panova, G. i dr., Nega na bolni so dijabetes – kako javno zdravstven problem, Fakultet za Medicinski nauki, Univerzitet „Goce Delčev“, Štip